

AQUARIUM EN TERRARIUM.

(Hazelworm).

Nu er toch in deze aflevering een mededeeling over het volksgeloof ten opzichte van den hazelworm voorkomt zal ik hem maar 't eerst bij den kop nemen.

En om maar dadelijk bij dien kop te blijven: een hazelworm bewijst ieder oogenblik, dat hij geen slang is, door dat hij bij het tongelen zijn bek opendoet; wat een slang niet noodig heeft en ook zelden doet, want die heeft een opening, een luikje, om zoo te zeggen voor de tong; de deuren zelf kunnen gesloten blijven bij het uitsteken. Een hagedis mist ook dat schuifloketje en verwijderd dan ook de kaken merkbaar van elkander bij het uitsteken van de tong. Toch is de hazelworm weer geen hagedis; want hij heeft geen uitwendige pooten, en zijn inwendige van 't geraamte zijn maar minne restantjes.

Nu zijn er familieleden van onzen hazelworm genoeg die wel pootjes hebben, al zijn het kleine en nagenoeg onbruikbare, maar in ons landje leven ze niet en wie er niet veel geld en een groot verwarmd terrarium op na houdt, zal ook niet licht hun leven kunnen bestudeeren, althans niet zonder verre reizen te doen.

Iedereen, ook een kind dat maar eens een goed plaatje van een hazelworm gezien heeft, zal hem dadelijk van een slang onderscheiden. De meeste boeren zijn evenwel zoover nog niet. Verleden zomer-vacantie werden mij schrikkelijke verhalen van adders verteld, die bij drie of vier tegelijk dood op den weg zouden liggen, onschadelijk gemaakt door boeren, die 's morgens vroeg van Gulpen of Epen naar Vaals of Epen of Bleyberg liepen. Ik heb natuurlijk dien weg met adderlijken goed bekeken, maar vond nooit anders dan de overblijfselen van onschuldige en onschadelijke hazelwormen, die een noodlottige gelijkenis met een slang met den dood door een wandelstok moesten bekoopen.

't Spijt mij altijd heel erg, zoo'n diertje vertrapt of stukgeslagen te zien liggen. Hoeveel malen ik al beloofd heb, zoo mogelijk een hazelworm te vangen voor goede kennisjes, die een terrarium hadden gebouwd of gekregen, weet ik niet. Wel dat ik er nog heel wat schuldig ben; en ik zal mijn best doen belofte als schuld

te beschouwen; 't afdoen zal aan mij niet liggen.

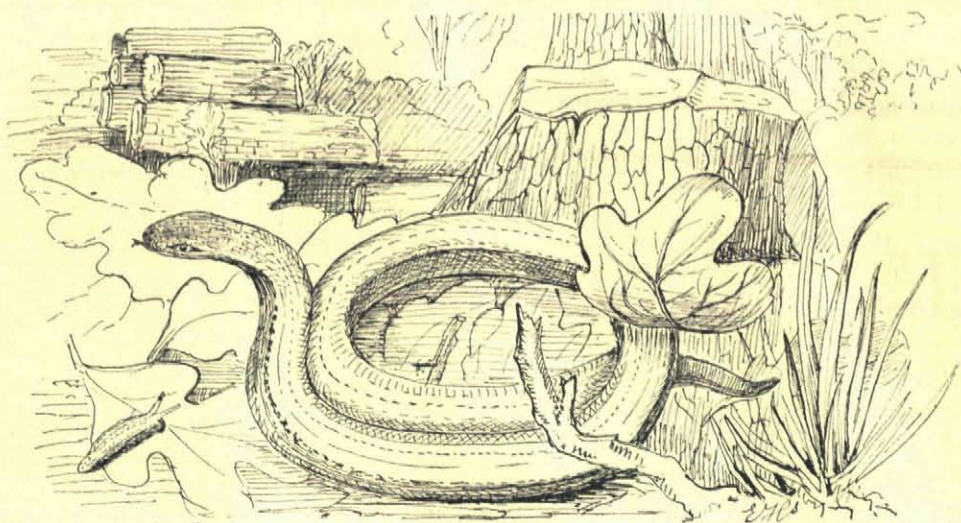
Hazelwormen, vind ik, moeten in geen enkel terrarium, droog of nat, ontbreken. Het zijn zulke goedkoope gemakkelijke kostgangers en zij beloonen den baas voor zijn oppassing door nooit te sterven. Wel verdwijnen ze soms spoorloos, maar ik geloof stellig, dat ze alleen daarom wegblijven, dat zij den terugweg door 't nauwe gaatje niet kunnen vinden.

Hazelwormen verzorgen is strijden tegen bijgeloof en voor onschuldig veroordeelden. Een dier, dat nauwelijks zichtbare tanden heeft, die zelfs onze huid nauwelijks doorboren kunnen, wordt beticht, giftanden te kunnen bezitten. Een hazelworm bijt nooit uit kwaadheid, alleen soms als hij een molligen bewegenden kindervinger voor een dikken worm aanziet; maar je voelt er volstrekt niets van.

Het diertje is werkelijk mooi, het glimt alsof het gevernist was en ik heb kinderen gekend, die het dagelijks oppoetsten of opwreven met een lapje alsof het een nikkelen stangetje was. Als levende armband is het diertje beroemd geworden sedert Kruiden-Marie uit „Hei en Dennen“ het voordeed.

In vele en korte kronkels kan het dier zich niet leggen, het is lang zoo lenig niet als een slang; die kan zich als een kurketrekker of een opgeschoten kabel ineen draaien; en hij is ook niet zoo vlug als een hagedis, die zoo heerlijk mooi en vlug slangelen kan, als hij haast heeft. Ja, tegen die twee boekburen moet een hazelworm het opgeven, hij kan alleen stijve en groote bochten maken en hoogstens een of twee lussen maken van zijn lichaam. Dat komt door een eigenaardigheid van zijn huid; die bevat n.m. kalk en dat is geen lenig goedje. Daarbij komt dat de kringgewijze ligging van de huidspieren, die hem het voortbewegen mogelijk moeten maken, het vormen van kleine kronkels verhindert.

Een hazelworm, die vervelt, doet dan dat ook maar

Hazelworm. (Bijna natuurlijke grootte).

zelden als een slang; de afgestroopte huid vormt geen geheel, maar de huid laat los in dwarsringen, als de schors van een berkestam. Als een hazelworm zich heftig beweegt, is er veel kans dat hij doorbreekt, ook al tengevolge van de ligging der kringpijeren en de aaneensluiting der wervels. Vooral het staartgedeelte breekt licht af, hetzij door het stevig aanvatten van den vanger of door de ruktbeweging van het diertje zelf. Of dit een middel tot verdediging of bescherming is, zou ik niet zeker durven zeggen. 'k Heb wel vaak zoo'n staart zien afbreken; maar nooit zien bewegen, zooals 't afgebroken deel van een hagedissenstaart doet. Best mogelijk, dat een roover met zoo'n heftig kronkelend staartje zich laat afschepen; maar een afgebroken staart van een hazelworm beweegt maar even.

Om met hoop op succes hazelwormen te gaan vangen, moet men eerst weten waar ze huizen. Gewoonlijk leven er vele bijeen, al is 't niet in hetzelfde hol, dan toch in elkaars nabijheid. Hun holen graven ze zelf in los zand, in vaste klei laten ze het een grooten worm of kever voor zich doen.

Hazelwormen lusten heel graag daklooze slakjes en het zijn voor den tuinman beslist nuttige dieren; ik heb in een vochtig tuintje ze liever in dienst dan padden, al zijn deze ook niet te versmaden als slakkenzoekers. Beide werken er 't eerst alleen 's nachts en bij donker regenachtig weer; later, als ze merken, dat er in 't geheel geen gevaar bij is, ook over dag.

Maar padden gaan in den herfst het huis binnen, waar ze niet altijd en door ieder welkom geheeten worden; dat doen hazelwormen maar zelden, en als er volop voedsel en nog al warmte is, planten zij zich voort dan kunt ge het treffen in September, een tiental van die mooie half witte half zwarte hazelwormpjes in het terrarium te vinden. Dat zijn diertjes, die levend, niet als eieren, uit het lichaam van het wijfje te voorschijn kwamen, en die ook al dadelijk voor zich zelf moeten zorgen. Ze trachten heel kleine wormpjes, maden en bladluizen te pakken wat al dadelijk goed gelukt. Soms ook vasten ze maanden lang en schijnen weinig last van honger te hebben.

Ik heb er eens een twintig uit mijn terrarium in den tuin losgelaten; maar ik heb er nooit een van terug gezien. Eerst twee jaar later vond ik bij 't ompspitten in den naherfst drie hazelwormen onder een ingegraven bloempot; stijf van den slaap, maar niet dood. Ze kwamen spoedig bij in de verwarmde kamer en namen een meelworm, en een aardworm aan, maar het ging niet van harte. In 't terrarium gezet, zochten ze gauw het mos op, en verstopten zich, tot het weer lente werd.

't Is haast altijd toeval, als men een levenden hazelworm vangt. Is het dier vlak bij zijn holletje

dan is het een lastig werkje; waartoe heel wat geduld behoort. Ziet de hazelworm de naderende hand onverwachts bewegen, dan schiet hij naar binnen, en daar men maar zelden weet aan welken kant 't holletje zich bevindt, is het ook niet mogelijk om (gewaagde uitdrukking bij een pootloos dier), hem den pas af te snijden.

Soms lukt het, een hazelworm te wennen aan het eten van fijn gehakt of geraspt vleesch. Dit moet tot een rolletje gekneed zijn en vlak voor zijn neus een poosje heen en weer bewogen worden. Als 't gelukt, is dit een groot gemak, want aardwormen vangen en voeren is nu juist geen aantrekkelijk werk.

E. HEIMANS.

(Wordt vervolgt).

Konijn en Kardinaalshoedje.

Met veel genoegen las ik uw artikel over ons wild konijn in het laatste nr. van *D. L. N.* Daar ik zoowel liefhebber van de konijnen ben als van boomen en planten, ben ik natuurlijk voortdurend met mijzelf in strijd bij het zoeken en toepassen van middelen om de konijnen te behouden en toch het een en ander op onze armzaligen grond te kunnen kweeken. Met Kilometers draadrastering en uitfretteren der holen en elders weer loslaten der gevangenen tracht ik het geval op te lossen.

Nu lijkt mij uw middel, om veel Kardinaalshoedjes te planten zeer aantrekkelijk, maar ik twijfel toch, of het wel veel zal baten. Hier in de buurt staan enkele struiken, doch het is niet merkbaar, dat de konijnen er ooit aan komen, terwijl zij het eikenlot kaal afbijten en vooral jonge larixstammen geregeld afkluiven. Toch zal ik de proef eens nemen.

Uwe mededeeling over het Kardinaalshoedje (*evonymus europaeus*) gaf mij aanleiding, eens na te gaan, wat daarvan wordt gezegd in een oud werk over „Boomen en Heesters” van Dr. J. C. Krauss 1802, waarin zulke bijzonder fraaie en nauwkeurige afbeeldingen op ware grootte voorkomen.

Behalve een uitvoerige beschrijving van de plant vindt men daarin het volgende:

„Dat alle hunne deelen, als zij versch gewreven worden, een onaangenamen, walgelijken reuk van zich geven, die hun eigenaardig is, en die, bij zwakke menschen, zeer lichtelijk flaauwten en walging kan veroorzaken.”

Dat geldt van *evonymus* in 't algemeen en van *ev. europaeus* wordt o. a. gezegd:

„Het hout wordt van de Draayers tot verscheiden voorwerpen gebezigd, en de jonge Looten gebruikt men tot Tabakspijpsteelen, of andere sierlijke dingen. Het hout geeft goede Koolen, hetzij tot Buskruid, of, volgens de bereidingswijze van Duhamel, om te teekenen.

Hoewel de vruchten niet rechtstreeks tot de plantvergiften behooren, veroorzaken zij echter Braking en Loop. Het Poeder der Zaadbedekkingen verdelgt de Wandluizen; het Loof is een doodelijk vergif voor de Schaapen. Over het algemeen dient men dit geslacht onder de verdachte Boomen te stellen; te meer, dewijl de Draayers gedurende de bewerking van het Hout dikwijls aan Brakingen en Walging onderhevig zijn.”

Misschien waren deze fraaie eigenschappen u bekend, misschien is later gebleken dat Dr. Krauss er maar wat van gemaakt heeft. Heeft hij gelijk, dan zullen de konijnen niet veel plezier van het nieuwe plantsoen beleven. In elk geval is het bovenstaande een aardig staaltje van de wijze, waarop een voorganger van u van 100 jaren geleden belangstelling in de levende natuur trachtte te wekken.

Hilversum.

VAN KRETSCHMAR.

